

Milena Michiko Flašar

Een bijna volmaakte vriendschap

Roman

Vertaling

Isabelle Schoepen en Kris Lauwerys

Cossee
Amsterdam

I

Ik noemde hem Stropdas.

De naam beviel hem. Hij moest erom lachen.

Rood-grijze strepen op zijn borst. Zo wil ik hem in mijn herinnering bewaren.

2

Zeven weken zijn voorbijgegaan sinds ik hem voor het laatst zag. In die zeven weken is het gras dor en geel geworden. De cicaden sjirpen in de bomen. Onder mijn voeten knerpt het grind. In het felle licht van de middagzon ziet het park er merkwaardig verlaten uit. Opendebarsten bloesems aan takken die moe omlaag hangen. Een bleekblauwe zakdoek in het struikgewas, door geen zuchtje wind beroerd. De lucht is zwaar en drukt op de aarde. Ik ben een ineengedrukt mens. Ik neem afscheid van iemand die niet meer terugkomt. Sinds gisteren weet ik het. Hij komt niet meer terug. Boven mij strekt zich een hemel uit die hem – voor altijd? – in zich heeft opgenomen.

Ik kan nog niet geloven dat ons afscheid definitief is. In mijn verbeelding zou hij ieder ogenblik kunnen opduiken, misschien als iemand anders, misschien met een ander gezicht, zou hij mij een blik kunnen toewerpen die zegt: ik ben er. Zou hij, hoofd naar het noorden, met een glimlach de wolken kunnen nakijken. Zou hij kunnen. Daarom zit ik hier.

3

Het is onze bank waar ik op zit. Voordat het onze bank werd, was het die van mij.

Ik ben hierheen gekomen om voor mezelf uit te maken of de scheur in de muur, die haarfijne barst dwars boven de boekenrekken, zowel binnen als buiten bestaat. Twee volle jaren heb ik ernaar gestaard. Twee volle jaren in mijn kamer, in het huis van mijn ouders. Achter gesloten oogleden heb ik die gebroken lijn nagetekend. Hij zat in mijn hoofd, liep erin door, was mijn hart en mijn aderen binnengedrongen. Ikzelf een bloedeloze streep. Mijn huid lijkbaleek, omdat er geen zon op scheen. Soms verlangde ik erdoor aangeraakt te worden. Ik stelde me voor hoe het zou zijn om naar buiten te gaan en eindelijk te begrijpen: er zijn ruimten die je nooit verlaat.

Op een koude februariochtend gaf ik toe aan mijn verlangen. Door de kier tussen de gordijnen kon ik een zwerm kraaien zien. Ze vlogen op en neer, op hun vleugels de zon die me verblindde. Met een stekende pijn in mijn ogen liep ik op de tast langs de muren van mijn ka-

mer tot bij de deur, duwde die open, trok jas en schoenen aan, een maat te klein, liep naar buiten de straat op en verder langs huizen en pleinen. Ondanks de kou liep het zweet van mijn voorhoofd, en ik voelde een vreemde voldoening: ik kan het nog. Ik kan mijn ene voet voor mijn andere zetten. Ik ben het niet verleerd. Alle moeite om het te verleren is vergeefs geweest.

Ik probeerde niet mezelf iets wijs te maken. Het ging er mij nog altijd om alleen te zijn met mezelf. Ik wilde niemand ontmoeten. Iemand ontmoeten betekent verstrikt raken. Er wordt een onzichtbare draad geknoopt. Van mens naar mens. Niets dan draden. Kriskras. Iemand ontmoeten betekent deel gaan uitmaken van zijn weefsel en dat moest vermeden worden.

4

Als ik aan die eerste keer dat ik mezelf vrijliet – want zo moet een gevangene zich voelen, die met getraliede blik zijn cel meedraagt en heel goed weet dat hij niet vrij is. Kortom, als ik aan die eerste keer dat ik mezelf vrijliet terugdenk, komt het me voor dat ik, een personage uit een zwart-witfilm, in een kleurrijk decor rondliep. Overal om me heen schreeuwden de kleuren. Gele taxi's, rode brievenbussen, blauwe reclameborden. Zo hard dat ze me verdoofden.

Met opgezette kraag ging ik de straathoeken om en lette erop daarbij niemand voor de voeten te lopen. Ik gruwde bij de gedachte dat mijn broekspijp in het voorbijgaan

langs iemands overjas zou strijken. Ik drukte mijn armen tegen mijn lichaam en liep, liep, liep, zonder naar rechts, zonder naar links te kijken. De gruwelijkste gedachte was die aan twee blikken die op een toevallig moment in elkaar vasthaken. Secondelang in elkaar verwijlen. Niet loskomen van elkaar. Wat een misselijkheid. Ze vulde me. Tot de rand. Hoe verder ik liep, hoe meer ik het gewicht van mijn lichaam voelde. Een dampend lijf zijn tussen vele andere. Iemand botste tegen me op. Ik kon me niet langer inhouden. Met een hand voor mijn mond liep ik het park in en gaf over.

5

Ik kende het park en ook de bank bij de ceder kende ik. Lang vervlogen kinderjaren. Moeder wenkte me dan, tilde me op haar schoot en verklaarde met uitgestoken wijsvinger de wereld voor me. Kijk, een mus! Ze deed tjlptjlp. Haar adem op mijn wangen. Gekriebel in mijn nek. Moeders haar waaide zachtjes heen en weer. Als je klein bent, zo klein dat je gelooft dat het altijd zo zal blijven, is de wereld een aangename plek. Dat ging door me heen toen ik hem herkende. De bank van mijn kinderjaren. De bank waarop ik zou leren dat niets blijft zoals het is en dat het toch de moeite waard is om op de wereld te zijn. Ik ben het nog steeds aan het leren.

Hij zou zeggen: 'Het was een besluit.'

En inderdaad besloot ik om over het gazon te lopen, naar de bank toe, en ervoor te blijven staan. Ik was alleen,

omgeven door stilte. Er was niemand die me erbij kon betrappen, zoals ik om de bank heen liep, één keer, dan nog een keer, in steeds kleiner wordende cirkels. De smaak in mijn mond toen ik eindelijk ging zitten. Het verlangen om weer een kind te zijn. Weer met ogen te kijken die zich verwonderen. Ik bedoel: het zijn mijn ogen die als allereerste ziek zijn geworden. Mijn hart is ze alleen maar gevolgd. En zo zat ik in veel te dunne kleren. Nog dunner de huid waaronder ik rilde.

6

Daarna voelde ik iedere ochtend de drang hierheen te komen. Ik keek naar de sneeuw, hoe hij viel, ik keek naar de sneeuw, hoe hij weer smolt. Een klotsend stroompje. Met de lente kwamen de mensen en hun stemmen. Ik zat daar met mijn tanden op elkaar. Een brok in mijn keel. Dat was de scheur in de muur. Hij scheidde me van de mensen die met elkaar verweven waren. Een verliefd stel-letje slenterde fluisterend langs. De heimelijke woorden die tot me doordrongen klonken zo vreemd als de woorden van een taal die ik niet beheerste. Ik ben gelukkig, hoorde ik, onnoemelijk gelukkig. Een kleverig tonggeluid. Ik slikte de brok door.

Of iemand me opmerkte, ik betwijfel het, en als het al zo was, dan waarschijnlijk zoals je een spook opmerkt. Je ziet het, klaar en duidelijk, wilt niet geloven dat je het hebt gezien en knippert het weg. Ik was zo'n spook. Zelfs mijn ouders namen me amper nog waar. Als ik hen thuis

bij de voordeur of op de gang ontmoette, mompelden ze een ongelovig 'Ah, jij bent het'. Ze hadden het al lang opgegeven mij als een van hen te beschouwen. We zijn onze zoon kwijt. Hij is gestorven, nog voor zijn tijd. Zo moet het voor hen aangevoeld hebben. Als een levend verlies. Maar mettertijd hadden ze zich erbij neergelegd. Het verdriet dat ze aanvankelijk misschien om me hadden had plaatsgemaakt voor het inzicht dat ze niet bij machte waren me terug te winnen, en hoe vreemd de situatie voor hen wellicht ook was, zelfs in het vreemde was al gauw een zekere orde ontstaan. Je leeft naast elkaar onder één dak en zolang daar niets van naar buiten komt, vind je het de normaalste zaak van de wereld om zo onder één dak te leven.

7

Tegenwoordig begrijp ik dat het onmogelijk is om iemand niet te ontmoeten. Door er te zijn en te ademen ontmoet je de hele wereld. De onzichtbare draad heeft je vanaf het moment van je geboorte met de anderen verbonden. Om die draad door te knippen is meer nodig dan een dood, en het heeft geen zin het daar niet mee eens te zijn.

Toen hij opdook had ik geen flauw vermoeden.

Ik zeg: Hij dook op. Want zo was het. Op een ochtend in mei was hij plotseling opgedoken. Ik zat op mijn bank, met opgezette kraag. Er vloog een duif op. Ik werd duizelig van zijn klapperende vleugels. Toen ik mijn ogen dicht- en weer opendeed, was hij er.

Een salaryman*. Halverwege de vijftig. Hij droeg een grijs pak, een wit overhemd, een rood-grijs gestreepte stropdas. In zijn rechterhand droeg hij een aktetas, bruin leer. Hij liep, de tas heen en weer zwaaiend, met hangende schouders en afgewend gezicht. Moe, zo leek het. Zonder me aan te kijken ging hij op de bank tegenover de mijne zitten. Sloeg zijn ene been over zijn andere. Bleef zo zitten. Roerloos. Zijn gezicht afgewend en gespannen. Hij wachtte op iets. Er moest iets gebeuren. Nu meteen, nu meteen. Slechts geleidelijk aan ontspanden zijn spieren zich en leunde hij met een zucht achterover. Wat een zucht, hij bevatte het iets wat niet was gebeurd.

Een vluchtige blik op zijn horloge, daarna stak hij een sigaret op. De rook kringelde omhoog. Dat was onze kennismaking. Een scherpe geur in mijn neus. De wind blies de rook mijn kant op. Nog voordat we onze namen hadden uitgewisseld, was het die wind die ervoor zorgde dat we elkaar leerden kennen.

8

Was het zijn zucht geweest? Of de manier waarop hij de as van zijn sigaret had getikt? Gedachteloos, achteloos. Ik schrok er niet voor terug hem zo, zoals hij tegenover mij zat, te bekijken.

Ik bekeek hem als een vertrouwd voorwerp, een tandenborstel, een washandje, een stuk zeep, en opeens zie

*Zie voor woordenlijst p. 155

je het als voor het eerst, volledig van zijn bestemming vervreemd. Mogelijk was het juist zijn vertrouwdheid die mijn bijzondere interesse wekte. Zijn keurige verschijning was die van duizenden anderen, die dag in, dag uit de straten vullen. Ze stromen uit de buik van de stad en verdwijnen in hoge gebouwen met ramen die de lucht fragmenteren. Ze zijn de middelmaat, typisch in hun onopvallendheid, geschoren voorstadsgezichten, ze zijn inwisselbaar. Hij bijvoorbeeld had mijn vader kunnen zijn. Een willekeurige vader. En toch was hij hier. Net als ik.

Weer zuchtte hij. Zachter ditmaal. Wie zo zucht, dacht ik, is niet gewoon moe. Voelde het meer dan dat ik het dacht. Ik voelde, dit is iemand die het leven moe is. De stropdas snoerde hem de keel dicht. Hij maakte hem losser, keek opnieuw op zijn horloge. Dadelijk was het middag. Hij pakte zijn bento uit. Rijst met zalm en ingelegde groenten.

9

Hij at langzaam, kauwde tien keer op elke hap. Hij had tijd. De ijsthee slurpte hij in kleine teugjes op. Ook daarbij sloeg ik hem gade. Al bijna zonder verwondering over mezelf. Want in die tijd kon ik het nauwelijks aan iemand anders bij het eten en drinken gade te slaan. Maar hij deed het zo behoedzaam dat ik mijn misselijkheid vergat. Of hoe zal ik het beschrijven: hij deed het in het volste bewustzijn van wat hij deed, en dat maakte van een alledaagse handeling als deze een betekenisvolle. Hij nam

elke rijstkorrel afzonderlijk in zich op, gaf zich er telkens evenveel aan over, met een dankbare glimlach.

Bij ieder ander zou ik ervandoor gerend zijn, zou ik de malende kaken als een bedreiging, de knarsende tanden als een gevaar hebben gevoeld. Ik vond het afschuwelijk hoe het ene na het andere de mond binnengleed en omhoog de darmen in. Ikzelf schrokte, zonder na te denken. De innerlijke dwang om me in leven te houden, om me ondanks alles in leven te houden, was voor mij een raadsel waar ik met een wijde boog omheen liep. Beter niet over nadenken.

Zodra hij klaar was met eten, was hij weer een gewone salaryman. Hij sloeg de krant open, las de sportpagina's eerst. De Giants, vet gedrukt, hadden een triomfantelijke overwinning behaald. Hij knikte instemmend, terwijl hij met zijn vinger de regels volgde. Een ring. Hij was dus getrouwd. Een getrouwde Giants-fan. Weer stak hij een sigaret op. Daarna nog een en nog een, de walm omhulde hem.

IO

Het park was door zijn aanwezigheid kleiner geworden. Het bestond nu uit nog maar twee banken, de zijne en de mijne, de paar passen die ons van elkaar scheidde. Wanneer zou hij opstaan en weggaan? De zon was van het zuiden naar het westen getrokken. Het koelde af. Hij kruiste zijn armen. De krant lag opengeslagen op zijn knieën. Een groep schoolkinderen kwam met veel kabaal het gazon op gehold. Twee oudere vrouwen praatten over

hun kwalen. Dat is het leven, zei de ene, een mens wordt geboren om te sterven. Hij was in slaap gevallen. Zwaar hoofd. De krant gleed op de grond. Het kan nu elk moment afgelopen zijn, hoorde ik, soms heb ik helemaal geen gevoel meer daar vanbinnen.

In de slaap vloeide zijn gezicht uiteen. Zilveren lokken op zijn voorhoofd, achter zijn oogleden volgden de dromen elkaar snel op. Trillend bovenbeen. Ik voelde iets, dun als de speekseldraad die uit zijn open mond hing. Maar ik had er nog geen woord voor. Pas nu schiet het me te binnen. Medeleven. Of de plotselinge impuls om hem toe te dekken.

Toen hij eindelijk wakker werd, zag hij er vermoeider uit dan eerst.

II

Zes uur.

Hij trok zijn stropdas strakker. Het park vulde zich met de geluiden van de naderende avond. Een moeder riep: Kom, we gaan naar huis. De tedere klank als ze Naar huis! riep. Een trekkend gevoel in mijn navel. Hij streek zijn haar van zijn voorhoofd, geeuwde, stond op. In zijn rechterhand de aktetas. Wachtte een besluiteloze seconde lang. Waarop? Zette zich in beweging en verdween, grijze rug, achter een van de bomen. Ik keek hem na, totdat hij helemaal verdwenen was, en het was vermoedelijk op dat moment, tijdens het korte moment dat ik hem uit het oog verloor, dat ik zuchtte zoals hij.